

CZU 347.4:334

UNELE SPICUIRI PRIVIND DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE PUSE ÎN SARCINA ÎNȚREPRINZĂTORILOR

Alexandru CUZNEȚOV,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

Taking noble purpose to contribute to the social good, businesses have given rise to harmful events, such as the production of low-quality goods and services, even dangerous to human life and health, the environment and property of other people. From these considerations the state through the generation of normative acts put forward a package of rights and obligations as for entrepreneurs.

Keywords: business law; entrepreneurship; rights of entrepreneurs; entrepreneurs obligations.

În momentul actual, economia Republicii Moldova este una de piață având ca principali factori libera inițiativă și concurența loială. Statul declară libertate comerțului și activității de întreprinzător (Constituția, art. 126 alin.(2) lit. b) [1]), rezervându-și dreptul de a interveni în activitatea economică a privaților. Activitatea de întreprinzător este utilă și necesară societății. Ea presupune din partea autorului ei implicarea propriilor resurse – bunuri, capital, forță de muncă și capacități organizatorice.

Activitatea de întreprinzător trebuie desfășurată liber și nestingherit atâta timp cât reprezintă o valoare socială, nu contravine normelor de drept și nu limitează drepturile unor alte persoane. Fiind cea mai sigură cale de acumulare a avuției, ea a generat concurență între cei care o practică, ceea ce a avut drept consecință un șir de acțiuni contrare intereselor concurenților și beneficiarilor (consumatorilor) de produse și de mărfuri puse în circuit.

Având nobilul scop de a contribui la binele social, afacerile au dat naștere și unor manifestări păgubitoare, cum ar fi producerea de mărfuri și prestarea de servicii necalitative, chiar periculoase pentru viața și sănătatea omului, pentru mediu și pentru bunurile unor alte persoane. Pentru a reduce și chiar a exclude astfel de manifestări, au fost elaborate norme juridice prin care statul organizează înregistrarea obligatorie a întreprinzătorilor, stabilește reguli de comportament pe piață, condiții de desfășurare a unor genuri de activitate, standardele privind calitatea mărfurilor și serviciilor, alte exigențe obligatorii.

Dispoziții exprese în acest sens, incluse în art.7 din Legea nr.845/1992, în alte acte legislative speciale, se referă la:

1. respectarea regulilor de comportament pe piață în condiții de concurență liberă;
2. respectarea drepturilor consumatorilor;
3. obținerea licențelor de stat pentru genul de activitate practicat;

4. ținerea evidenței contabile;
5. efectuarea la timp a plăților obligatorii la bugetul de stat;
6. onorarea obligațiilor contractuale;
7. respectarea legislației muncii;
8. asigurarea protecției mediului înconjurător;
9. alte obligații ale întreprinzătorilor.

În continuare, intervenția statului în economie este dictată de necesitatea protejării intereselor majore ale societății, precum și de asigurarea: respectării ordinii de drept în activitatea economică; protecției investitorilor; protecției consumatorilor; populației cu locuri de muncă; statului cu resurse materiale; formării bugetului de stat; apărării și securității statului; protecției mediului.

De exemplu, referitor la respectarea drepturilor consumatorilor, vom menționa că în Republica Moldova protecția consumatorilor se realizează printr-o serie de dispoziții ale Codului civil, Legii nr.105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor și o multitudine de alte acte cu caracter normativ (Hotărâri ale Guvernului, Instrucțiuni, Norme tehnice etc.). De exemplu: Legea nr. 422 din 22 decembrie 2006 privind securitatea produselor [2], Hotărârea Guvernului nr. 1465 din 8 decembrie 2003 cu privire la aprobarea Regulilor de înlocuire a produselor nealimentare și a termenelor de garanție [3] etc.

Pe lângă acestea, drepturile consumatorilor sunt reglementate prin tratate internaționale. În cazul în care convențiile internaționale, la care RM este parte, conțin alte norme decât cele prevăzute de legislația RM cu privire la protecția consumatorilor, se aplică prevederile tratatelor internaționale [4].

Pct.4 al Hotărârii Plenumului CSJ nr. 24 indică că, soluționând problemele privind caracterul relațiilor dintre consumatori și agenții economici, temeiurile și condițiile apariției lor, drepturile și obligațiile părților, este necesar să se țină cont atât de normele Legii și ale altor acte adoptate conform ei, cât și de normele

respective ale Codului civil al RM și ale altor legi, în măsură în care ele reglementează protecția drepturilor consumatorilor. Dacă prevederile actelor normative, subordonate Legii (instrucțiuni, regulamente) vin în contradicție cu legile în vigoare, urmează să ne conducem de aceste legi.

În general, protecția juridică a consumatorilor este asigurată prin dreptul acestora de a introduce acțiuni în justiție împotriva agenților economici care le prejudiciază drepturile și interesele legitime. Pentru eliminarea riscurilor, importatorii, producătorii și vânzătorii au obligația de a comercializa numai produse sigure, certificate și omologate conform condițiilor specifice de calitate înscrise în actele normative. Produsele plasate pe piață trebuie să fie însoțite de certificare de conformitate sau de declarații de conformitate, de alte documente conform legii. Producătorii au obligația să pună pe piață numai produse care respectă condițiile prescrise sau declarate și să oprească livrările și să retragă de pe piață sau de la consumatori produsele la care organele abilitate sau specialiștii proprii au constatat neîndeplinirea caracteristicilor prescrise, declarate sau care ar putea afecta sănătatea, viața sau securitatea consumatorilor [5].

Aceste obligații se incumbă producătorilor, agenților economici, deoarece aceștia sunt animați de dorința de a spori profiturile în detrimentul consumatorilor, scop pentru care, deseori apelează la cele mai variate tehnici de vânzare, la practici abuzive în domeniul concurenței, la publicitatea înșelătoare. Nu putem nega faptul că consumatorul este partea slabă în raporturile juridice existente, iar diversificarea bunurilor și serviciilor pe o piață în continuă expansiune pot duce la noi provocări privind sănătatea și securitatea acestora. Consumatorul în zilele de azi a devenit o unealtă pentru producători, în scopul obținerii profiturilor. Pe de o parte, consumatorul este principalul destinatar al celei mai mari părți din volumul de produse și servicii utilizate de societate.

Cererea consumatorilor determină oferta producătorilor (prestatorilor) care, pentru a supraviețui pe piață, trebuie să-și adapteze permanent performanțele și prețurile produselor (serviciilor) oferite la exigențele consumatorilor. Astfel, consumatorul are un rol principal în stimularea concurenței, contribuind la îmbunătățirea funcționării pieței prin alegerile pe care le face, alegeri raționale bazate pe informațiile de care dispun. Consumatorul stipulează pe acei producători (prestatori) care reușesc să se apropie cel mai mult de nevoile lui de consum. Pe măsură ce o țară cunoaște o dezvoltare economică mai accentuată, rolul consumatorului devine din ce în ce mai complex.

Pe de altă parte, considerăm că pentru a veni în întâmpinarea consumatorilor, agenții economici

pentru produsele și serviciile furnizate sunt obligați prin lege să remedieze deficiențele apărute în cadrul termenului de garanție la produsele de larg consum, inclusiv ale celor de folosință îndelungată (deficiențe neimputabile consumatorilor). Producătorii sau prestatorii de servicii sunt răspunzători pentru viciile ascunse ale produselor sau serviciilor, care nu permit folosirea lor de către consumator potrivit scopului pentru care acestea au fost realizate și/sau achiziționate, sau care pot afecta viața, sănătatea sau securitatea consumatorilor.

Prin „garanție” se înțelege orice angajament luat de un vânzător sau de un producător față de consumator, de a restitui prețul primit sau de a înlocui, de a repara sau a remedia în orice formă deficiențele, fără a solicita costuri suplimentare, în cazul în care bunul nu corespunde condițiilor enunțate în declarația de garanție sau în publicitatea aferentă [6]. Conform art.10 al Legii privind protecția consumatorilor, consumatorul este în drept să pretindă vânzătorului, prestatorului remedierea sau înlocuirea gratuită ori restituirea contravalorii, serviciilor, precum și despăgubiri pentru pierderile suferite ca urmare a deficiențelor constatate în cadrul termenului de garanție sau termenului de valabilitate, cu condiția respectării de către consumator a instrucțiunilor de utilizare, de instalare și a regulilor de păstrare în documentul de însoțire.

Dacă vânzătorul, prestatorul refuză să satisfacă reclamația consumatorului, aceștia sunt obligați să dovedească vina consumatorului în ceea ce privește deficiențele apărute la produsul vândut, serviciul prestat, prin expertiza tehnică efectuată de un expert competent în domeniu, abilitat în conformitate cu legislația, într-un termen de cel mult 14 zile calendaristice de la data înaintării pretenției de către consumator. În caz contrar, ei sunt obligați să îndeplinească cerințele consumatorului, prevăzute de art.13 alin.(1) din Legea privind protecția consumatorilor. În cazul unor vicii ascunse, apărute după expirarea termenului de garanție, termenul de 14 zile sau termenul stabilit prin contract curge de la data finalizării expertizei tehnice efectuate de o terță parte competentă în domeniu, abilitată conform legislației. Pornind de la faptul că expertiza enunțată se efectuează în afara cadrului procesual civil, această expertiză are natura juridică a unei expertize extrajudiciare.

Art.13 al Legii nominalizate prevede remedierea, înlocuirea, restituirea contravalorii produsului/serviciului necorespunzător și reducerea prețului în cadrul termenului de garanție sau termenului de valabilitate [7]. Prin *termen de valabilitate* – se înțelege o perioadă de timp, stabilită de către agentul economic care fabrică un produs perisabil sau un produs care, în scurt timp, poate deveni periculos pentru sănătatea consumatorilor și în cadrul căreia produsul trebu-

ie să-și păstreze caracteristicile specifice, cu condiția respectării regulilor de transport, manipulare, depozitare, păstrare, utilizare și consum. Pentru produsele alimentare și medicamente, termenul de valabilitate este data-limită de consum.

Remedierea deficiențelor, care au fost depistate la produsul achiziționat, trebuie să fie înlăturate fără întârzieri de către producător (vânzător) sau de către o organizație care îndeplinește funcțiile de producător (vânzător) în baza contractului încheiat cu acesta. În atare sens, opinăm că în cazul în care se depistază un defect de fabricație sau de funcționare, cumpărătorul în conformitate cu clauzele din contractul de vânzare-cumpărare are tot dreptul legal de a pretinde remedierea, înlocuirea sau returnarea banilor de către agentul economic, în cazul nostru vânzătorul. Dreptul consumatorului de a pretinde remedierea gratuită a deficiențelor, înlocuirea ori restituirea contravalorii produsului, serviciului este reglementat de Legea privind protecția consumatorilor, art.13. În cazul în care a fost cauzat un prejudiciu consumatorului în urma utilizării unui produs defectuos, fie că acesta este cumpărătorul sau o terță persoană, dreptul de a pretinde repararea prejudiciului este prevăzut de art. 15 alin.(1) al Legii nr.13.03.2003. Răspunderea juridică civilă pentru prejudiciul cauzat de produse cu defecte, sau cum Legea respectivă îl numește „necorespunzător”, este prevăzută de dispozițiile Codului civil la secțiunea „Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de produse defectuoase”.

Din prevederile art.15 alin.(2) al Legii privind protecția consumatorului [8], putem trage concluzia că din dispoziția acestora reiese o normă generală – „prejudiciul se repară de către vânzător, prestator...”, și una specială – „...și în cazul în care livrarea produsului, prestarea serviciului se fac în mod gratuit sau la un preț redus ori dacă produsul a fost comercializat ca piese de schimb sau distribuit sub o altă formă”.

Art.1425 alin.(1) Cod civil prevede că „producătorul răspunde pentru prejudiciul cauzat de un produs defectuos”, iar potrivit art. 1426 alin.(4) în cazul în care producătorul nu poate fi stabilit „orică persoană care a livrat produsul poate fi considerat producător, dacă în termen de o lună din momentul în care a luat cunoștință de pretențiile ce decurg din viciile produsului, nu indică producătorul ori persoana care i-a livrat produsul”. Totodată, conform art. 7 lit. d) și art.8 lit.i), obligația de a răspunde pentru prejudiciul cauzat de produsul necorespunzător pe toată durata de funcționare sau a termenului de valabilitate stabilite, cu condiția respectării de către consumator a regulilor de transport, depozitare, păstrare, utilizare și consum, revine atât producătorului, cât și vânzătorului.

Deci, vânzătorul poate repara un prejudiciu ca-

uzat de un produs defectuos (necorespunzător), după care are dreptul la acțiunea în regres împotriva producătorului (în temeiul art. 1415 CC), totodată, menționăm că vânzătorul nu poate răspunde pentru defectul de design (concepție), de fabricare sau de funcționare. Răspunderea vânzătorului poate fi angajată în cazul în care producătorul demonstrează că a pus în circulație un produs fără defect, iar defectul se datorează unei depozitări necorespunzătoare, în condițiile păstrării neadecvate a produsului în magazin sau depozit.

În general, domeniul produselor alimentare este unul sensibil atât pentru țările dezvoltate, cât și pentru țările cu o economie în tranziție. În categoria produselor alimentare intră tot ce ne asigură hrana, în măsura acoperirii nevoilor noastre. W. Kollah, cercetător german, care s-a remarcat prin efectuarea unor studii aprofundate privind igiena alimentară, arată că excepțiile făcând maladiile provocate de accidente generate de microorganisme extrem de virulente, bolile cunoscute își au originea, direct sau indirect, în substanțele dăunătoare pe care le consumăm. În acest scop, sub egida Organizației Mondiale a Sănătății a fost adoptat *Codex Alimentarius*, recunoscut ca punct de referință pentru realizarea disputelor referitoare la securitatea alimentară a consumatorilor. *Codex Alimentarius* este o colecție de standarde alimentare, adoptate la nivel internațional, care au ca scop declarat protecția sănătății consumatorilor și asigurarea practicilor corecte în comerțul alimentar. Menționăm că RM este membră a acestei organizații – *Codex Alimentarius*, constituită în 1962.

Cu referire la acest subiect există și o serie de reglementări specifice pentru produse alimentare, produse cosmetice etc. Printre care enumerăm: Legea privind produsele alimentare nr.78 din 18.03.2004 [9], Legea cu privire la medicamente nr. 1409 din 17.12.1997 [10], Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive [11], Hotărârea cu privire la aprobarea Regulilor de înlocuire a produselor nealimentare și a termenelor de garanție nr.1465 din 08.12.2003, Hotărârea despre aprobarea Normelor privind etichetarea produselor alimentare și Normelor privind etichetarea produselor chimice de menaj nr.996 din 20.08.2003 etc. Reglementările în domeniu au drept obiectiv de a stabili un mecanism funcțional de apărare a consumatorilor, de a crește nivelul calitativ al produselor și serviciilor, și de ce nu în ultimul rând, de a ridica nivelul de trai al populației.

Standardizarea constituie un element important în acțiunea de stabilire a unor reguli în scopul realizării ordinii într-un domeniu dat. Principala preocupare a standardizării este indisolubil legată de promovarea progresului tehnic, de ridicarea permanentă a parametrilor tehnici și calitativi ai produselor și a gradului lor de competitivitate. Standardizarea se bazează

pe rezultatele sigure, obținute de știință și tehnică, precum și de experiență, ceea ce reprezintă activitatea de elaborare și implementare a unor documente de referință – numite standarde [12].

Declarația de conformitate se face de către furnizorul produsului pe propria răspundere, în baza unor dovezi exhaustive și veridice. În lipsa unor reguli adecvate economiei de piață referitor la responsabilitatea producătorului de produsul livrat, certificarea este procedura dominantă pe piața noastră internă. În consecință, pe parcursul anilor s-a cristalizat opinia că, după certificarea produsului, răspunderea trece în întregime pe seama organismului care a efectuat certificarea, ceea ce nu corespunde realității, fiindcă organismul de certificare evaluează o dată în an produsul și/sau procesul de producție și nu poate controla respectarea în permanență a procesului tehnologic, nu poate răspunde de calitatea materiei prime utilizate în procesul de fabricație, precum și de respectarea regimului de păstrare și transportare a produsului.

Referințe:

1. Constituția 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al R.Moldova*, nr.1 din 12.08.1994. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311496>.
2. Legea Republicii Moldova nr. 422-XVI din 22.12.2006 privind securitatea generală a produselor. În: *Monitorul Oficial*, nr.36-38/145 din 16.03.2007. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=321895>.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1465 din 08.12.2003 cu privire la aprobarea Regulilor de înlocuire a produselor nealimentare și a termenelor de garanție. În: *Monitorul Oficial al R.Moldova*, nr.248-253/1530 din 19.12.2003. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=DB8215DA:0560E66A
4. *Constituția Republicii Moldova*.
5. Mazilu D. Armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii. În: *Revista de Drept Comercial Român*, 2008, nr. 7-8, p. 58-70.
6. Toader C. Noi reglementări europene în materia contractelor: Directiva asupra anumitor aspecte ale vânzării și ale garanției bunurilor destinate consumului. În: *Revista Curierul judiciar*, 2004, nr.11-12, p. 1-16.
7. Legea Republicii Moldova nr. 105-XV din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.176-181/513 din 21.10.2011. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=546986A0:88685EC5
8. *Ibidem*.
9. Legea Republicii Moldova nr. 78-XV din 18.03.2004 privind produsele alimentare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.83-87/431 din 28.05.2004. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=313238>
10. Legea Republicii Moldova nr. 1409-XIII din 17.12.97 cu privire la medicamente. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.52-53/368 din 11.06.1998. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311586>
11. Legea Republicii Moldova nr.1236-XIII din 03.07.97 cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.67-68/557 din 16.10.1997. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311560>
12. Vasile D. *Impactul standardizării și certificării produselor asupra protecției consumatorilor*/Teză de dr. în economie. București, 1998. 317 p.